

reševanju aktualnih problemov na različnih ravneh (revitalizacije starih mestnih jeder, poslovna darila, spominkarstvo, promocija turizma itd.), so nam na Slovenskem pravzaprav že nekaj časa znana. Še najbolj znano zveni oznaka 'etnologija in sodobna slovenska družba', prav lahko pa bi jih poimenovali tudi krajše, 'aplikativna etnologija' (komur so ljubši domači izrazi, bo morda bolj všeč 'uporabna etnologija'). Tanja Peršolja Hohnec se z natisom svoje diplomske naloge tem prizadevanjem vsekakor nadvse uspešno pridružuje!

Kam so vsi turisti šli? je knjiga o turizmu na kmetijah na območju občine Slovenska Bistrica. Avtorica je analizirala obstoječe turistične kmetije in vinotoče na raziskovanem območju, kar pa predstavlja le jedro, okoli katerega je najprej nanizala teoretična izhodišča za tovrstno raziskovanje in razjasnila terminološke probleme ter nas uvodoma seznanila še z arhitekturno podobo pokrajine in perspektivami turizma na Bistriškem nasploh. Zanimiva so kratka, pa ne nepomembna poglavja o tem, kdo in zakaj se in kdo in zakaj se s turizmom na podeželju ne ukvarja. Gre za poskus starostne in socialne analize tako ponudnikov kot 'odjemalcev' turizma na podeželju, ki je seveda temelj vsakega resnega načrtovanja na tem področju. Pri tem so zelo upravičeno zajeti tudi potencialni ponudniki in 'odjemalci', torej tisti, ki se za zdaj ne s prvimi ne z drugimi (še) ne ukvarjajo. Sledi analiza gospodarskih temeljev turističnih kmetij in vinotočev, pa analiza prehranske kulture, šeg in navad ter domače obrti na Bistriškem, kjer se Tanja Peršolja Hohnec kar sproti - ob podatkih iz literature in lastnih spoznanjih - navezuje na možnosti strokovno utemeljenega vključevanja analiziranih etnoloških vsebin v kvalitetno ponudbo turistične kmetije.

Spodbudno je, kar je iz zapisanega razvidno, da je etnologinja svoje predloge že ob sami raziskavi nakazala ljudem, ki se s turizmom na kmetijah že ukvarjajo, in očitno naletela na odprta ušesa ter v veliki meri tudi na pripravljenost za sodelovanje, kar je pri vsej stvari pravzaprav najbolj pomembno. Ob koncu so ponujene še nekatere konkretne možnosti za

izboljšave turistične ponudbe v vasi Kočno na Pohorju.

Če poskušam oceniti uporabno vrednost publikacije, sem avtorici v prvi vrsti hvaležna za natančno razjasnitev terminoloških zagat. Zelo natančno je namreč opredelila vsebino pojmov turizem na vasi, turizem na podeželju, turistična kmetija (kot alternativa nekoliko nerodnemu kmečkemu turizmu), vinotoč in turizem na kmetijah.

Knjigo nadalje razumem kot odličen priročnik ljudem, ki se s turizmom na podeželju ukvarjajo. In to na več ravneh - najprej tistim, ki imajo turistične kmetije ali vinotoče, in tistim, ki so odgovorni za zakonodajo in načrtovanje na tem področju - ti si bodo s knjigo lahko neposredno pomagali in, kar je morda še bolj pomembno, ugotovili bodo (upajmo!), da je etnolog še kako relevanten partner za sodelovanje na področju turizma na podeželju. Končno pa bodo knjigo lahko uporabili - kot priročnik - tudi etnologi, ki se znajdejo v vlogi svetovalcev v teh zadevah.

Knjiga je geografsko vezana na območje občine Slovenska Bistrica. Pregled arhitekturne podobe območja, kulture prehrane, šeg in navad ter domače obrti je sicer razmeroma obsežen, po mojem prepričanju pa vendarle ni dovolj globok, da bi ga bilo mogoče takoj uporabiti za ustvarjanje turistične ponudbe. Namigi so vsekakor zanimivi, kljub temu pa knjigo razumem kot spodbudo, kot poziv drugim (ali avtorici sami), da se lotijo podrobnejše etnološke analize posameznih segmentov in aplikacije spoznanj posameznih elementov v ponudbi turističnih kmetij, tako na Bistriškem kot drugod. Odlična bi bila, na primer, natančna analiza lončarstva (od oblik posod, ornamentike, barv, materialov, postopkov izdelave, uporabne vrednosti v posameznih obdobjih), dopolnjena z analizo možnosti za oživitve dejavnosti, za povezavo z oblikovalci in za povezavo med izdelovalci in odjemalci (v tem primeru ponudniki turizma na podeželju) za lastno uporabo in za potrebe obiskovalcev teh kmetij. Avtorica je to in druge možnosti v besedilu nakazala že sama!

Marjetka Balkovec Debevec

JOŽE DULAR, SVETILA V BELI KRAJINI.

Zbirka Belokranjska dediščina, 2,
Belokranjski muzej Metlika, Metlika 1995,
44 str.
ISBN 961-90181-0-9

Publikacija *Svetila v Beli krajini* je izšla v februarju 1995 ob počastitvi osemdesetletnice profesorja Jožeta Dularja. Izidu tega dela je hotrovalo razmišljanje, kako in s čim naj se Belokranjski muzej, Belokranjsko muzejsko društvo in vse tri belokranjske občine, Črnomelj, Metlika in Semič, zahvalijo profesorju Jožetu Dularju za njegov tako velik kulturni prispevek Beli krajini. Odgovor se je ponujal kar sam, saj prav knjiga predstavlja Jožetu Dularju neprecenljivo vrednost. Izdajatelj in založnik se je tako odločil, da bo natisnil Dularjevo razpravo *Svetila v Beli krajini*, ki je sicer nastala že pred dvajsetimi leti, a je kljub temu zanimiva tudi danes. Publi-

kacija je bila - zares kot presenečenje, ki ga je bilo pred avtorjem kar težko prikriti - podarjena slavljencu na prireditvi, ki so jo Belokranjci njemu na čast pripravili 20. februarja 1995 v metliškem kulturnem domu.

Delo je izšlo kot druga številka zbirke *Belokranjska dediščina*, ki jo izdaja Belokranjski muzej. *Svetila v Beli krajini* so ponatis razprave Jožeta Dularja, ki je bila objavljena v zborniku *Traditiones* 4/1975, na straneh 117 do 138. Zbornik je izšel v Ljubljani leta 1977.

Jože Dular je profesor slavistike, pesnik, pisatelj, publicist in muzealec. Trideset let je vodil Belokranjski muzej (1951-1981) in hkrati trinajst let še Slovenski gasilski muzej (1969-1981). V času ravnateljstva se je posvečal tudi etnološkemu terenskemu in raziskovalnemu delu, kar poleg drugih razprav (npr. *Soseske zidanice v vzhodni Beli krajini*, *Nekaj zapisov o pustovanju v Metliki* idr.) izpričujejo tudi *Svetila v Beli krajini*.

Avtor je v razpravi podrobno in temeljito prikazal razvoj svetil v Beli krajini, način njihove izdelave in njihovo uporabo. Kot slavist je posebno pozornost namenil natančnemu zapisu narečnih izrazov za svetila, dele svetil, surovin za izdelavo, in tako dodal razpravi še dodatno razsežnost. V svojem delu je zajel izsledke virov in literature, posebej zanimive podatke pa je izbrskal tudi v razgovorih z ljudmi. Avtor nam odpira zanimiv pogled v čase, ko so si ljudje svetili s trskami, spoznamo luč ali *čelešnik*; zvemo, da so mrak in noč premagovali tudi s pomočjo loja, masti ali olja ter se seznanimo z različnimi načini njihove uporabe. Iz ovčjega in govejega loja so delali tudi lojene sveče. Okoli leta 1870 so v razsvetljavi začeli uporabljati petrolej. Zunaj hiše so si ljudje svetili s trskami, baklami; kasneje so se razširile svetilke z lesenim ali pločevinastim ogrodjem, v katerega so bila vstavljena stekla - s prižgano svečo v notranjosti ali s pločevinasto posodico s petrolejem.

Poleg razvojnega pregleda svetil in načina razsvetljevanja na vasi spoznamo, kako so preganjali temo v obeh belokranjskih mestih, Črnomlju in Metliki. Posebej zanimivi so opisi nalog svetilničarjev, mestni red in pritožbe meščanov v zvezi z razsvetljevanjem.

V Metliki so od okoli leta 1904 naprej živeli Murnovi, znana

lectarska družina. Dular je predstavil delo poklicnega svečarja in medicarja Antona Murna ter nas poučil o natančnem poteku izdelovanja voščenih sveč pri Murnovih v Metliki.

Razpravo je avtor končal s prikazom svetil in razsvetljevanja v obdobju po drugi svetovni vojni do sredine sedemdesetih let. Medtem ko so imeli elektriko pred letom 1941 le v Metliki in Črnomlju, je bila v letih po drugi svetovni vojni postopoma elektrificirana vsa Bela krajina, kar je prineslo bistvene spremembe pri svetilih in razsvetljavi ter tudi v načinu življenja ljudi.

Zdi se, kot da bi sklepne misli v Dularjevih *Svetilih* namigovale in tiho vabile k nadaljevanju razprave za naslednje obdobje. Morda jo bo ponovno izdano delo tudi zares spodbudilo.

Razprava ima povzetka v nemškem in angleškem jeziku. Fotografije so iz arhiva Belokranjskega muzeja, knjigo pa še posebej ožarjajo barvne fotografije priznanega slovenskega fotografa Janeza Pukšiča. Eno izmed fotografij je Belokranjski muzej izdal tudi kot razglednico ob kulturnem prazniku leta 1995.

Dodatno privlačnost je publikacija pridobila s prefinjenim oblikovanjem Mladene Brancelj, ki je oblikovala že številna belokranjska knjižna dela, različen droben tisk, plakate, diplome in vabila. Knjigo je uredila Andreja Brancelj Bednaršek. Natisnili so jo v tiskarstvu Opara v Novem mestu, finančno pa so njeno izdajo omogočili Belokranjski muzej Metlika, Belokranjsko muzejsko društvo Metlika, ter Občine Črnomelj, Metlika in Semič.

Etnološka veda je postala v zadnjih letih zanimiva za širši krog ljudi. K njenemu boljšemu poznavanju in razumevanju nepogrešljivo pripomorejo tudi knjige, ki so sicer plod temeljitega znanstvenoraziskovalnega dela, a je njihova vsebinska in vizualna podoba vendarle takšna, da po njih z veseljem segajo ne le ljudje iz stroke, pač pa tudi tisti, ki se z etnološko dediščino srečujejo zgolj ljubiteljsko. V družbo tovrstnih edicij gotovo sodita obe številki, ki sta doslej izšli v zbirki Belokranjska dediščina: *Belokranjske pisanice* avtorice Andreje Brancelj Bednaršek in *Svetila v Beli krajini* avtorja Jožeta Dularja. To knjižno darilo torej ni bilo le poklon jubilaru, pač pa tudi lep prispevek za vse tiste, ki jih tako ali drugače zanimajo svetila in način razsvetljevanja skozi čas.